

Statsråden

Stortinget, Energi- og miljøkomiteen
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

26/1141-

30. mars 2026

Dokument 8:172 S (2025-2026) Representantforslag om å slå ned på grov miljøkriminalitet

Jeg viser til representantforslag fra representantene Frøya Skjold Sjursæther og Oda Indgaard med tolv forslag knyttet til å slå ned på grov miljøkriminalitet.

I representantforslaget beskrives bakgrunn for forslagene, hvor representantene blant annet trekker frem den nye trusselvurderingen fra Økokrim. Trusselvurderingen advarer om at miljøkriminalitet er en form for lønnsom økonomisk kriminalitet som samtidig er vanskelig å oppdage. Konsekvensene kan være svært alvorlige og langvarige, og forsterkes ytterligere av klimaendringer. Representantene peker videre på at sunne økosystemer er beredskap mot ekstremvær. Svekkelse eller ødeleggelse av slike økosystemer øker sårbarheten for naturkatastrofer. Representantene trekker frem alvorlige forurensingshendelser i oppdretts- og petroleumssektoren, og peker på rapporter som viser at et fåtall ulovlige utslipp blir anmeldt eller straffet.

Representantforslaget omfatter tiltak innenfor flere departementers og statsråders ansvarsområder. Klima- og miljødepartementet har derfor innhentet innspill fra Justis- og beredskapsdepartementet og Energidepartementet.

Jeg vil innledningsvis vise til Meld. St. 19 (2019-2020) *Miljøkriminalitet*. Stortingsmeldingen presenterer en helhetlig politikk for å styrke innsatsen mot miljø- og kulturmiljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt. Gjennomføring av meldingen vil bidra til å redusere den negative påvirkningen miljøkriminalitet har på klima og miljø, på tvers av ulike sektorer.

Klima- og miljødepartementet sendte i november 2025 forslag til lovendringer som følger opp konkrete tiltak fra stortingsmeldingen på høring. De sentrale forslagene i høringen er forslag om å heve strafferammene for en rekke miljøkriminalitetsbestemmelser, gi forvaltningen bedre verktøy for å avdekke og følge opp brudd på lovverket, samt å tilpasse straffebestemmelsene om kulturmiljøkriminalitet til dagens kriminalitetsbilde. Høringsfristen var 25. februar 2026, og vi har fått inn over 240 høringsinnspill. I høringsnotatet foreslås det ikke endringer i straffeloven § 240 om alvorlig miljøkriminalitet. Departementet vurderer behovet for endringer i bestemmelsen i en egen prosess.

Økokrim beskriver at organiserte kriminelle nettverk eller andre kriminelle opportunistiske aktører globalt tjener store summer på ulike former for miljøkriminalitet. Også i Norge har politiet erfart at det er betydelige muligheter for økonomisk profitt. Stortingsmeldingen Meld. St. 15 (2023–2024) *Felles verdier – felles ansvar* legger grunnlaget for en styrket innsats når det gjelder forebygging og bekjempelse av økonomisk kriminalitet. For å sørge for en god oppfølging av stortingsmeldingens 47 tiltak er det nedsatt en tverrdepartemental samordningsgruppe. Målet er at tiltakene skal gjennomføres i løpet av en periode på fire år, altså innen juni 2028. Flere av tiltakene som er under arbeid er tiltak som vil løpe gjennom hele denne perioden.

Under følger en nærmere vurdering av de tolv konkrete forslagene.

1. *Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å styrke strafferettslig forfølgelse av miljøkriminalitet ved å styrke anmeldelsespraksis, heve strafferammer i naturmangfoldloven og villtloven og arbeide for økt bruk av inndragning.*

Alvorlig miljøkriminalitet har vært prioritert høyt av politi og påtalemyndigheten over tid. Miljøkriminalitet er i mange tilfeller organisert og/eller profittmotivert, og vil således også inngå i det økte satsingen mot nevnte kriminalitetsområder. I Stortingsmeldingen om miljøkriminalitet fremheves det at bruk av inndragning og rettighetstap er viktig for å styrke den allmennpreventive effekten. Det er et klart mål for regjeringen at kriminalitet ikke skal lønne seg. Inndragning av utbytte er en hovedprioritering, og regjeringen har gjennomført en rekke satsinger for å styrke både regelverket og politi- og påtalemyndighetens kapasitet og kompetanse for å inndra mer utbytte. Senest som del av budsjettforliket i Stortinget i desember, ble det besluttet å blant annet styrke politiets etterforskning og innsats mot narkotikakriminalitet og økonomisk kriminalitet. Justis- og beredskapsdepartementet sendte for kort tid siden ut supplerende tildelingsbrev til politiet med nærmere føringer for bruken av totalt 70 millioner kroner. Budsjettforliket styrker Økokrim og politiet ytterligere. Det bevilges 35 millioner kroner til Økokrim, hovedsakelig for innsats gjennom regionskontorene. Midlene skal bidra til ytterligere forbedringer i inndragningen av utbytte fra kriminalitet, og mer kapasitet og spesialistkompetanse for å bedre innsatsen mot organisert og økonomisk kriminalitet.

Slik jeg nevnte innledningsvis sendte klima- og miljødepartementet et forslag om lovendringer i miljø- og kulturmiljøkriminalitetsregelverket på høring i november 2025. I

nevnte høring har departementet foreslått å heve strafferammen for alminnelige overtredelser i naturmangfoldloven § 75 fra ett til to år, samt foreslått å heve strafferammen i viltressursloven § 60 for alminnelige overtredelser fra ett til to år, og grove overtredelser fra to til fem år. Forslaget bidrar til å sikre et konsistent straffenivå i miljøregelverket, og gir et signal til påtalemyndighet, domstolen og allmenheten om at lovbrudd som begås mot miljøet tas på alvor. I samme høring er det også foreslått hjemmel for administrativ inndragning av merket fiskeredskap i lakse- og innlandsfiskloven, noe som vil styrke den administrative inndragningsmuligheten. Forslagene vil nå følges opp etter høring, og eventuelt bringes inn som ordinære lovforslag på Stortinget.

- 2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til virkemidler for å styrke politiets arbeid med miljøkriminalitet, gjennom arbeid med både trusselvurdering, etterretning og forebyggende arbeid, senest innen statsbudsjettet for 2027.*

Økokrims trusselvurdering utgjør i seg selv et viktig kunnskapsgrunnlag for videre innsats på feltet. Den peker videre på at Politihøgskolen nylig har rekruttert kompetanse innen fiskerikriminalitet og igangsatt studie innen fiskeri- og miljøkriminalitet. I tillegg er det besluttet iverksetting av en ettårig utdanning i etterforskning, som åpner for personell med relevant sivil bakgrunn kan bli etterforskere. Det er grunn til å tro at begge tiltakene kan styrke kompetansen innen miljøkriminalitet. Økokrim anbefaler at fagområdet styrkes ytterligere, og at det vurderes om faget også bør inngå i grunnutdanningen på Politihøgskolen. Videre må politiets forebyggende enheter og funksjoner trekkes tydeligere inn i politiets styringssystemer.

Anbefalingene i trusselvurderingen vurderes i relevante fagspor og i de ordinære budsjettprosesser. Politiets og påtalemyndighetens driftsbudsjett er økt med totalt 6,5 mrd. kroner siden regjeringen tiltrådte i 2021. Dette utgjør en økning på om lag 31 pst. Dette har bidratt til både flere ansatte og økt kriminalitetsbekjempelse, inkludert etterforskning.

- 3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til virkemidler for å gi økt tilsyn, økt etterforskningskapasitet og økt oppsynskapasitet hos respektive myndigheter.*

Miljøkriminalitet foregår ofte i lavt befolkede områder, og er preget av lav oppdagelsesrisiko. Derfor trengs tilstrekkelige ressurser til tilsyn, gode prioriteringer og effektivt samarbeid mellom etater. Hovedaktørene i miljøtilsynet er blant annet Miljødirektoratet, Havindustriilsynet, Statens naturoppsyn, DSA, NVE, Kystverket, Sjøfartsdirektoratet, Riksantikvaren, Statsforvalterne, fylkeskommuner og kommuner. Tilsynet er ofte risikobasert og konsentrert om områder med størst miljøpåvirkning eller høy risiko for regelbrudd.

Å bedre tilsyn handler ikke bare om å øke antallet tilsyn, det handler også om å se på hvilke tilsynsmetoder som har størst effekt og hvordan aktørene kan videreutvikle dette. Dette gjøres blant annet gjennom å effektivisere arbeidsprosesser, og ta i bruk ny teknologi og digitale løsninger. Sektormyndighetene samarbeider gjennom informasjonsdeling, felles tilsyn og større aksjoner, også med utenlandske aktører. Godt samarbeid gir bedre

ressursutnyttelse, felles forståelse av regelverk og mulighet til å se lovbrudd i sammenheng. For å få full effekt er det viktig å kunne dele informasjon mellom etatene. Som jeg nevnte innledningsvis har Klima- og miljødepartementet hatt et forslag om endringer i miljøkriminalitetsregelverket på høring. Her er det blant annet foreslått en hjemmel i naturmangfoldloven for deling av opplysninger med andre lands myndigheter. Jeg nevner også at Statens naturoppsyn de siste årene har blitt styrket med flere stillinger i de tre nordligste fylkene.

Økokrim har i sin trusselvurdering gitt flere anbefalinger for informasjondeling, systematisering og strukturering av informasjon, samt etablering av kontaktpunkter mellom politi og tilsynsmyndigheter, med klare rutiner for gjensidig varsling og deling av opplysninger. Jeg mener at informasjonsdelingstiltak, kombinert de anbefalingene Økokrim skisserer, er grep som kan styrke tilsynet hos de respektive myndighetene.

Systemet med egenrapportering og internkontroll er også et sentralt virkemiddel i miljømyndighetenes oppfølging av virksomheter på forurensnings- og produktområdet. I forslaget som ble sendt på høring i november 2025, har Klima- og miljødepartementet foreslått å innlemme naturmangfoldloven i internkontrollforskriftens virkeområde. Internkontrollsystemet tydeliggjør virksomhetenes ansvar for selv å overvåke og kontrollere egen drift. Dette bidrar til at norsk næringsliv i større grad enn i mange andre land tar et selvstendig ansvar for etterlevelse av regelverket. Som følge av dette bruker Norge relativt begrensede ressurser på tilsyn innen flere fagområder, sammenlignet med en del andre europeiske land.

4. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak som styrker Statsforvalterens evne til å føre tilsyn med kommunene og anmelde miljøkriminalitet.

Statsforvalteren gjennomfører tilsyn og kontroll for å sikre at statlige, kommunale og private virksomheter følger kravene som er fastsatt i lovverket. Formålet med tilsynet er å bidra til god kvalitet og forsvarlige tjenester. Statsforvalteren er også tilsynsmyndighet for flere viktige miljøregelverk, blant annet virksomhet knyttet til avfall og fiskeoppdrett. Miljødirektoratet gir styringssignaler og har tett dialog og oppfølging av tilsynsarbeidet hos Statsforvalterne. I tillegg leder Miljødirektoratet tilsynsaksjoner der Statsforvalteren er myndighet og bidrar med opplæring og oppfølging for å sikre høy kompetanse, et risikobasert tilsyn, og at Statsforvalterne fremstår som mest mulig enhetlig i sitt tilsyn på tvers av fylkesgrenser.

5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til virkemidler for å styrke sivilsamfunnets historisk betydningsfulle rolle og kapasitet i å ettergå og anmelde miljøkriminalitet.

Ordninger som gjør det mulig å varsle om mulige lovbrudd, gjør det enklere for publikum å si fra og kan bidra til at flere regelbrudd blir avdekket. Miljøkriminalitet har lav oppdagelsesrisiko sammenlignet med mange andre former for kriminalitet, både fordi overtredelser ofte skjer i lite befolkede områder, konsekvensene av kriminaliteten kan vise seg et annet sted og lenge etter at overtredelsen fant sted og fordi overtredelsene ikke har

noen fornærmet i tradisjonell forstand. Tips og meldinger fra publikum er derfor spesielt viktige.

Miljødirektoratet har en egen tipsordning for miljøkriminalitet på sine nettsider. Her kan publikum få veiledning om hvem som er rette myndighet for ulike lovbrudd, og melde inn på en enkel måte via skjema. Jeg mener at slike tiltak, kombinert med økt fokus på miljøkriminalitet fra myndighetenes side, vil bidra til å styrke samfunnets bevissthet rundt miljøkriminalitet, samt gjøre det enkelt for privatpersoner å anmelde der de oppdager slik kriminalitet.

6. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan man kan øke bruken av personlig straff i forbindelse med alvorlig miljøkriminalitet.

Om det er grunnlag for foretaksstraff eller straffeforfølgning av fysiske personer, må vurderes av påtalemyndigheten og domstolene i den enkelte sak. Ved etterforskning av alvorlig miljøkriminalitet vil man alltid søke å bringe på det rene om én eller flere enkeltpersoner kan straffes. Ofte kan det være grunnlag for straff både i form av foretaksstraff for en virksomhet, og for ansvarlige for den konkrete overtredelsen. Bevissituasjonen kan i flere tilfeller bare gi grunnlag for foretaksstraff. Den forsterkede politiinnsatsen mot organisert kriminalitet er egnet til å avdekke og straffeforfølge flere personer som begår alvorlig miljøkriminalitet.

7. Stortinget ber regjeringen sørge for at Miljødirektoratet og Havindustritilsynet senker terskelen for å anmelde miljøkriminalitet.

Den sentrale begrunnelsen for straff i Norge er at trusselen om straff skal ha en preventiv effekt. For å opprettholde den preventive effekten av straffebestemmelsene er det viktig at saker straffeforfølges, slik at straffetrusselen er reell. Miljødirektoratet er i mange tilfeller nærmest til å avdekke lovbrudd på miljøområdet. Selv om mange av sakene best kan håndteres i forvaltningssporet, er det viktig at alvorlige lovbrudd bringes inn for politiet og påtalemyndigheten, slik at de kan vurdere om det er grunnlag for straff.

Ulovlige forhold skal følges opp av tilsynsmyndigheter, uavhengig av om sakene skal anmeldes eller ikke. Den forvaltningsmessige oppfølgingen av ulovlige forhold kan for eksempel være veiledning, økt tilsyn, vedtak om tvangsmulkt, pålegg om tiltak, stans i virksomhet eller overtredelsesgebyr. En streng oppfølging gjennom forvaltningsmessige virkemidler vil også ha en allmennpreventiv og individualpreventiv effekt og bidra til at liknende brudd ikke skjer igjen. Det kan derfor i enkelte saker være mulig å ivareta de samme hensynene som begrunner straffeforfølgning uten å benytte seg av straff.

Miljødirektoratet har mulighet til å bruke overtredelsesgebyr som sanksjon for brudd på en rekke bestemmelser i forurensningsloven, produktkontrollloven, naturmangfoldloven, lov om laks- og innlandsfisk m.v, og motorferdselsloven, samt for brudd på en del bestemmelser i forskrifter etter disse lovene. Siden 1. januar 2025 har også statsforvalteren hatt hjemmel til å vedta overtredelsesgebyr for brudd på enkelte bestemmelser i forurensningsloven og tilhørende forskrifter.

På naturmangfoldsområdet er vurderingen basert på mange års erfaring og samhandling med politi og påtalemyndighet, at terskelen for å anmelde miljøkriminalitet er på et riktig nivå. I 2025 anmeldte Miljødirektoratet i alt 286 saker på naturmangfoldsområdet. Overtredelsesgebyr kan ofte være en egnet reaksjon når forvaltningsmyndigheten ønsker en rask sanksjon. De mest alvorlige sakene blir fortsatt anmeldt til politiet, og anmeldelse er også aktuelt om det ikke er hjemmel for overtredelsesgebyr eller det er snakk om sammensatte straffesaker.

Forvaltningen har ingen ubetinget anmeldelsesplikt, selv ikke når det gjelder brudd på bestemmelser tilsynsmyndigheten er satt til å føre tilsyn med. Havindustritilsynet har tett kontakt med politiet og gjør politiet tidlig oppmerksom på enkelthendelser. Den tette kontakten med politiet og politiets etterforskning i konkrete saker bidrar til at anmeldelse i mange tilfeller ikke vil være nødvendig for at etterforskning blir igangsatt. Havindustritilsynet vil likevel vurdere å politianmelde et forhold når forholdet er så alvorlig at det går utover vanlig tilsynsoppfølging og kan ha strafferettslige konsekvenser. Politiet vil også kunne rådggi Havindustritilsynet om anmeldelse er hensiktsmessig i det enkelte tilfellet. Et konkret eksempel på at Havindustritilsynet anmelder er politianmeldelsen av Equinor etter en hendelse med kjemisk eksponering på Mongstad 29. oktober 2025. Utviklingen på landanleggene er for øvrig et høyt prioritert tema i både Energidepartementet og Havindustritilsynet, noe som speiles i tildelingsbrevet til Havindustritilsynet for 2026.

- 8. Stortinget ber regjeringen sørge for at Miljødirektoratet og Havindustritilsynet utfører regelmessige tilsyn, følger opp at pålegg blir gjennomført, og anmelder alle lovbrudd.*

For tilsyn og tilsynsvirksomhet viser jeg til vurderingen under forslag 3. For bruk av og oppfølging av pålegg, se vurderingen av forslag 12. For anmeldelse av lovbrudd og bruk av andre sanksjoner viser jeg til vurderingen av forslag 7 og 9. Jeg gjentar at det i hovedsak er de alvorlige lovbruddene som skal følges opp i straffesporet.

- 9. Stortinget ber regjeringen sørge for at Miljødirektoratet som standard praksis anmelder alle utslipp som ikke er i tråd med gitt utslippstillatelse.*

Ikke ethvert brudd på en utslippstillatelse vil være av en slik art eller omfang at det er egnet til å forfølges med anmeldelse og straff. Miljødirektoratet vurderer i dag strafferettslige virkemidler i saker der det avdekkes alvorlige utslipp, der utslippene utgjør en betydelig mengde og/eller der konsekvensen for miljøet er stor eller kunne ha blitt stor.

Miljødirektoratet følger opp i tråd med NOU 2003:15 *Fra bot til bedring*, og legger til grunn at administrative sanksjoner som regel er å foretrekke dersom en slik sanksjon er nok til å sikre tilstrekkelig etterlevelse, og at straff bør forbeholdes alvorlige overtredelser. Gjennom sin oppfølging vil Miljødirektoratets sikre etterlevelse av regelverket fremover i tid, og forurensningsloven gir direktoratet gode virkemidler for å følge opp manglende etterlevelse av tillatelsene.

Dersom et ulovlig utslipp skal straffes må det foreligge et brudd på en miljøbestemmelse som er straffesanksjonert, det må være en person eller virksomhet som kan holdes ansvarlig, og

foreldelsesfristen må ikke være utløpt. I tilfeller der det foreligger et ulovlig utslipp og Miljødirektoratet finner det sannsynlig at disse grunnleggende forutsetningene er på plass, vil direktoratet ut fra en helhetlig og konkret vurdering av den aktuelle saken, vurdere om det ulovlige forholdet skal anmeldes.

Jeg mener det ikke vil være hensiktsmessig bruk av verken politiets eller forvaltningens ressurser å anmelde alle utslipp som ikke er i tråd med en gitt utslippstillatelse. Dersom Miljødirektoratet avdekker et ulovlig utslipp, vil direktoratet gjøre en konkret vurdering av hvordan dette bør følges opp, både for å stanse et eventuelt pågående ulovlig forhold og for at det sikres en forholdsmessig reaksjon på det ulovlige forholdet.

10. Stortinget ber regjeringen sørge for at Miljødirektoratet ber operatører for petroleumslisenser avslutte produksjonen i perioder hvor operatøren ikke kan operere innenfor norsk lov.

Etter forurensningsloven § 7 andre ledd har den ansvarlige for ulovlig forurensning en plikt til å sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensningen eller av tiltakene for å motvirke den. Plikten gjelder tiltak som står i et rimelig forhold til de skader og ulemper som skal unngås. Forurensningsmyndigheten kan pålegge den ansvarlige å treffe slike tiltak innen en nærmere angitt frist. I noen tilfeller kan stans i produksjonen til virksomheten være et nødvendig tiltak for å hindre ulovlig forurensning. Stans vil ofte være et svært inngripende tiltak som vil kunne ha store negative konsekvenser for virksomhetene, og det vil derfor ofte være andre og mindre inngripende tiltak som vurderes først.

11 og 12: Stortinget ber regjeringen sørge for at Havindustri tilsynet har strengere kontroll av avvik og Stortinget ber regjeringen sørge for at Havindustritilsynet senker terskelen for pålegg.

Havindustritilsynets tilsyn med virksomheten er systemorientert og risikobasert. Et systembasert tilsyn er rettet mot relevante deler av selskapenes styringssystemer. At tilsynet er risikobasert innebærer at myndigheten retter oppmerksomheten mot HMS-forhold eller utfordringer som har høy risiko eller som kan gi økt risiko for uønskede hendelser eller tilstander, og mot tilstander eller hendelser som vil kunne ha alvorlig konsekvens eller har høy usikkerhet. Tilsynet innretter sin innsats og virkemiddelbruk mot aktiviteter som vurderes å gi størst effekt.

I Havindustritilsynets myndighet til å benytte reaksjonsmidler inngår bruk av pålegg, tvangsmulkt, stans av virksomhet og overtredelsesgebyr. Tilsynskompetansen er fastsatt i lov og forskrifter på Havindustritilsynet myndighetsområde. Bruken av reaksjonsmidler skal være basert på risiko og alvorlighetsgrad, og tilsynet skal blant annet kontrollere at selskapene etterkommer pålegg og korrigerer avvik innen angitte frister. I tildelingsbrev for 2026 til Havindustritilsynet framgår det at etaten i sin oppfølging av arbeidsmiljø, sikkerhet, beredskap og sikring skal benytte bredden av sine virkemidler, med reaksjonsbruk basert på risiko og alvorlighetsgrad.

Som et resultat av forventninger fra Riksrevisjonen, Stortinget og tildelingsbrev etter 2018, etablerte Havindustritilsynet et system for systematisk og dokumentert kontroll av tidligere gitte avvik og pålegg i revisjonsrapporter. I alle revisjoner der myndighetene utfra en risikovurdering anser det relevant, kontrolleres det om avvik eller pålegg er håndtert i tråd med den redegjørelsen selskapet selv har gitt. Riksrevisjonen vurderte i 2022 at både departement og tilsyn hadde iverksatt flere tiltak i sin oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader fra 2019, og at tiltakene samlet sett innebar viktige forbedringer som har gitt konkrete resultater i tilsynets virksomhet og virkemiddelbruk.

Havindustritilsynet har samarbeids- og bistandsavtaler med flere andre etater, herunder Miljødirektoratet, og gjennomfører bilaterale møter med disse. I 2025 ble Havindustritilsynets samarbeids- og bistandsavtale med Miljødirektoratet fornyet. Miljødirektoratet deltar også i Regelverksforum. Forumet ledes av Havindustritilsynet og legger til rette for informasjon, diskusjon, rådgivning og tilbakemelding om arbeidet med utvikling og vedlikehold av regelverket i Havindustritilsynets portefølje, samt informasjon og diskusjon om den praktiske implementeringen og bruken av HMS-forskriftene.

Havindustritilsynets bruk av reaksjonsmidler er et viktig tema i departementets oppfølging av tilsynet og det gjøres løpende vurderinger av ev. tiltak som kan styrke Havindustritilsynets evne til å ha en effektiv tilsynsvirksomhet og oppfølging av næringen. Tilsynet følger aktivt opp avvik og pålegg. Energiministeren anbefaler på denne bakgrunn at Stortinget ikke vedtar forslagene.

Oppsummering

På bakgrunn av disse vurderingene anbefaler Klima- og miljøministeren at Stortinget ikke vedtar forslagene.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen